

ПІДПРИЄМНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У КОНТЕКСТІ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: РОЛЬ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ ТА АДАПТИВНОСТІ

ENTREPRENEURIAL COMPETENCE IN THE CONTEXT OF UNCERTAINTY: THE ROLE OF CREATIVE THINKING AND ADAPTABILITY

Анотація. Сучасне бізнес-середовище відзначається мінливістю, зростанням невизначеності, конкуренцією та трансформацією. Це вимагає адаптації стратегій та впровадження інновацій. Оперативна реакція на виклики стає ключем до ефективності. Важливе значення набуває підприємницька компетентність, що поєднує знання, навички, креативність та адаптивність для розвитку бізнесу.

Ключові слова: підприємницька компетентність, невизначеність, креативне мислення, адаптивність, інноваційна діяльність, управління ризиками, сталий розвиток.

Abstract. The modern business environment is characterized by variability, increasing uncertainty, competition and transformation. This requires adapting strategies and implementing innovations. Prompt response to challenges becomes the key to efficiency. Entrepreneurial competence, which combines knowledge, skills, creativity and adaptability for business development, becomes important.

Keywords: entrepreneurial competence, uncertainty, creative thinking, adaptability, innovative activity, risk management, sustainable development.

Трансформація зовнішнього бізнес-середовища сприяє генеруванню нових ідей, креативності та адаптивності як ключового фактору ефективної діяльності підприємства. Гнучке реагування, спроможність забезпечити формування інноваційних підходів до розв'язання управлінських завдань забезпечує пошук нестандартних рішень та підвищує рівень конкурентоспроможності. Креативність сприяє оперативному пристосуванню до змін, іншими словами адаптивності [1, с. 346]. Оптимізація стратегій діяльності та раціональне використання наявних ресурсів у взаємодії формують основу результативної підприємницької діяльності, підвищують стійкість до ризиків та створюють передумови для довгострокового розвитку в умовах невизначеності.

Поняття підприємницької компетентності полягає у здатності особи інтегрувати знання, уміння, навички та особистісні якості для ініціювання, організації та розвитку бізнес-процесів. Підприємницька діяльність охоплює можливості щодо прийняття обґрунтованих рішень в умовах ризику та невизначеності, здатність до інноваційної діяльності та стратегічного мислення. Отже, структура підприємницької компетентності представляє собою багатовимірну систему, яка поєднує: а) когнітивний компонент - знання про економічні процеси та механізми функціонування бізнесу; б) діяльнісний компонент - відображає практичні вміння реалізації підприємницьких ідей; в) особистісний компонент - ініціативність, відповідальність. Така інтеграція забезпечує ефективність

підприємницької діяльності та здатність до її розвитку в умовах динамічного середовища.

Зрозуміло, формування підприємницької компетентності ґрунтується на інтеграції теоретичної підготовки з практико-орієнтованим навчанням, додаємо - сучасні підходи у навчанні та розвиток особистісних якостей через самоосвіту. Компетентнісний підхід передбачає здатність застосовувати знання у реальних бізнес-ситуаціях, приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за їх результати в умовах невизначеності. Особлива увага при формуванні знань й вмінь належить інноваційній освіті, зокрема проєктному навчанні, кейс-методам, стимуляційним моделям, використанні цифрових платформ [2, с. 948], які сприяють розвитку креативного мислення, підприємницької ініціативи та адаптивності. Зазначені підходи забезпечують підготовку конкурентоспроможних фахівців, спроможних ефективно функціонувати в умовах динамічного бізнес-середовища.

Ефективність діяльності в умовах невизначеності та динамічних змін визначає місце креативного мислення та адаптивності в системі підприємницьких компетентностей. Їх складові у структурі підприємницької компетентності, як інтегративних складових, у загальному вимірі повинні бути з максимальним відсотком. Креативне мислення - це основа генерації інноваційних ідей, нестандартних рішень та формування конкурентних переваг. Адаптивність визначається здатністю до швидкого реагування на зміни, коригування стратегій діяльності, зокрема в постійно змінних й невизначених умовах та оптимізацією використання ресурсів, особливо людського капіталу. Креативність й адаптивність виступають зв'язувальними елементами між когнітивними, діяльнісними та особистісними компонентами, які забезпечують узгодженість та результативність. Така взаємодія сприяє підвищенню гнучкості підприємницької діяльності, стійкості до ризиків та здатності до довгострокового розвитку [3, с. 97].

Ключовою ознакою сучасного бізнес-середовища є невизначеність. Зумовлюється вона високою динамічністю економічних процесів, нестабільністю ринкових умов та впливом чисельних нестабільних факторів. Зауважимо, це умови для складності прогнозування розвитку подій, обмеження достовірної інформації та варіативності можливих сценаріїв функціонування підприємств. Невизначеність може виступати визначальним фактором, який буде впливати на процеси прийняття управлінських рішень, формування стратегій розвитку та забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Під впливом нестабільності економічного середовища, конкуренції та швидких технологічних змін для підприємців формуються основні виклики та ризики, такі як: функціонування в умовах обмеженості ресурсів; коливання споживчої можливості, зміна регуляторної політики та непередбачуваність негативних факторів. Це підвищений рівень ризиків, який може впливати на стабільність та результативність бізнесу [4, с. 596], зокрема на його фінансування, операційність та стратегічність. Таким чином умови ефективності діяльності підприємців значною мірою залежать від здатності керівника підприємства своєчасно ідентифікувати загрози, оцінити їх потенційні наслідки та приймати обґрунтовані рішення щодо мінімізації негативного впливу на об'єкт господарювання.

Розвиток гнучких стратегій поведінки зумовлений високим рівнем невизначеності та динамічності бізнес-середовища. Це актуалізує потребу у здатності суб'єктів господарювання оперативно реагувати на зміни та адаптувати свою діяльність до нових умов [5, с. 13]. Гнучкі стратегії забезпечують можливість своєчасного коригування управлінських рішень, раціонального перерозподілу ресурсів та впровадження інноваційних підходів у відповідь на ризики та виклики. Забезпечення довгострокового розвитку підприємства в умовах нестабільності напряду залежить від підвищення стійкості підприємницької діяльності, мінімізації впливу ризиків та формуванню передумов для збереження конкурентних позицій.

Гнучкі стратегії поведінки в умовах дестабілізації бізнес-середовища потребують від суб'єктів господарювання здатності оперативно реагувати на зміни та адаптувати свою

діяльність до нових умов. Вони забезпечують можливість швидкого коригування управлінських рішень, ефективного перерозподілу ресурсів та впровадження інноваційних підходів у відповідь на виклики та ризики. Їх розвиток сприяє підвищенню стійкості підприємницької діяльності, зменшенню впливу ризиків та створенню передумов для збереження конкурентних позицій та довгострокового розвитку, у тому числі в умовах нестабільності.

В умовах нестабільності важлива адаптивність. Суб'єкт господарювання в особі його керівника повинен бути готовий до швидких змін, зберігаючи стабільність функціонування та досягаючи поставлених цілей [6, с. 334]. В умовах постійних трансформацій особливого значення набуває забезпечення гнучкості управлінських процесів, своєчасне відновлення стратегій діяльності та здатність до впровадження інноваційних рішень. Механізм швидкого реагування на виклики передбачає постійний моніторинг змін, аналіз інформації, оперативне прийняття рішень та коригування управлінських дій відповідно до нових умов. Адаптивність у поєднанні з вмінням управляти ризиками дозволяє своєчасно ідентифікувати потенційні загрози, оцінювати їх вплив та впроваджувати заходи, спрямовані на мінімізацію негативних наслідків.

Важливе питання формування підприємницької компетентності через освіту упродовж життя. Освітній процес повинен бути орієнтований на поєднання теоретичних знань з їх прикладним використанням у реальних чи наближених до реальності умовах діяльності. Таке формування забезпечується впровадженням практико-орієнтованих методів навчання, які стимулюють розвиток креативного мислення, ініціативності та здатності до прийняття рішень в умовах невизначеності. Моделювати підприємницькі ситуації та відпрацьовувати навички управління ризиками під час навчання допоможуть інноваційні форми та методи проведення занять: кейси, проєктна діяльність, бізнес-симуляції, рольові ігри, командні завдання, рішення ситуаційних завдань та стратегій [7, с. 249] тощо. Комунікативні та лідерські якості, здатність до роботи в команді відшліфовуються під час практичних занять, що сприяє формуванню конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно реалізовувати підприємницьку діяльність у динамічному середовищі.

Для розвитку креативності та адаптивності керівника об'єкта господарювання важливі тренінгові програми. Це інструмент формування підприємницьких компетентностей в умовах динамічного та невизначеного бізнес-середовища. Тренінгові програми повинні бути зорієнтовані на розвиток нестандартного мислення та здатність до пошуку інноваційних рішень у складних ситуаціях, стимуляцію генерації нових ідей. Такі програми розглядаються як ефективний інструмент формування підприємницьких компетентностей, при яких формуються навички швидкого реагування на зміни, гнучкість у прийнятті рішень при адаптації до нових умов діяльності підприємства, механізми поведінки в умовах невизначеності. Тренінгові програми забезпечують підвищення рівня креативності та адаптивності, що є важливими передумовами ефективної підприємницької діяльності.

Отже, підприємницька компетентність є інтегративною категорією, яка поєднує когнітивні, діяльнісні та особистісні складові, спрямовані на прийняття обґрунтованих рішень, управління ризиками та забезпечення розвитку підприємницької діяльності, у тому числі в умовах стратегічного управління бізнесом під час нестабільного бізнес-середовища. Креативне мислення сприяє генерації інноваційних ідей та пошуку нестандартних рішень, адаптивність забезпечує гнучке реагування на зміни та оптимізацію стратегій діяльності до цих змін. Для розвитку підприємницької компетентності важливе навчання упродовж життя, при якому практико-орієнтований підхід до набуття необхідних компетентностей дозволяє підвищити стійкість підприємницької діяльності та конкурентоспроможність фахівців, зокрема керівників об'єктів господарювання.

Література

1. Іваненко В. С. Специфіка розвитку підприємств у посткризових умовах: тези доповідей XII Всеукр. наук.-практ. конф., м. Миколаїв, 29–31 жовтня 2025 р. Миколаїв: МНАУ, 2025. С. 344–346. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23086>.
2. Лотарева Д. Цифрова трансформація бізнесу як детермінанта еволюції менеджменту. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін* : зб. наук. праць VIII Всеукр. наук.-практ. конф., 30 жовтня 2025 р., м. Полтава. Полтава: ПДАУ, 2025. С. 946–948. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22722>.
3. Курепін В. М., Зубехіна-Хайят О. В. Механізми антикризового управління як основа адаптації бізнесу до турбулентного середовища. *Modern Economics*. 2025. № 54 (2025). С. 95–103. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V54\(2025\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V54(2025)-13).
4. Іваненко В. С. Шляхи виживання та розвитку українського бізнесу під час воєнного стану. *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи* : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, ОНЕУ, 10–11 жовтня 2025 р. Одеса, 2025. С. 595–598. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22542>.
5. Лазіс М. І. Способи визначення значущості ризику та прийняття рішення про необхідність й черговість заходів. OSHAgro – 2025 : зб. тез доповідей V Міжнар. наук.-практ. конф., 30 вересня 2025 р. Київ, 2025. С. 13–15. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23326>.
6. Іваненко В. С. Інструментарій стратегічного управління персоналом у сільському господарстві. *Глокалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, м. Одеса, 16 жовтня 2025 р. Одеса : ОНЕУ, 2025. С. 332–334. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22739>.
7. Lotareva D., Didnyak A. Innovative tools of modern learning. Język i kultura ukraińska we współczesnej humanistycznej przestrzeni czasowej, Lomza/Irpin, 21 lutego 2024 r. Ірпінь : Державний податковий університет, 2024. С. 242–251. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17424>.

References

1. Ivanenko V. S. Specifics of enterprise development in post-crisis conditions. XII All-Ukrainian Scientific and Practical Conference, Mykolaiv National Agrarian University, 29–31 October 2025. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23086>.
2. Lotareva D. Digital transformation of business as a determinant of management evolution. Accounting, Control, and Analysis under Institutional Changes, Poltava State Agrarian University, 30 October 2025. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22722>.
3. Kurepin V., Zubykhina-Khayat A. Anti-crisis Management Mechanisms as the Basis for Business Adaptation to a Turbulent Environment. *Modern Economics*. 2025. No. 54. P. 95–103. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V54\(2025\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V54(2025)-13).
4. Ivanenko V. S. Ways of survival and development of Ukrainian business under martial law. XI International Scientific and Practical Conference on Economic and Legal Aspects of Business, Odesa National Economic University, 10–11 October 2025. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22542>.
5. Lazis M. I. Methods for determining the significance of risk. OSHAgro – 2025: V International Scientific and Practical Conference, Kyiv, 30 September 2025. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23326>.
6. Ivanenko V. S. Strategic human resource management tools in agriculture. Glocalization aspects of innovative economic development, Odesa National Economic University, 16 October 2025. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22739>.
7. Lotareva D., Didnyak A. Innovative tools of modern learning. Język i kultura ukraińska we

współczesnej humanistycznej przestrzeni czasowej, Lomza/Irpin, 21 February 2024. URL:
<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17424>.